

УДК 347.962

В. Вільгушинський, юрист
Київ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті досліджуються особливості регламентації суддівської етики в Україні, розкрито проблеми правового регулювання в даній сфері, проаналізовано досвід зарубіжних країн та науково обґрунтовано рекомендації стосовно вдосконалення чинного законодавства України.

Ключові слова: суд, суддівська етика, поведінка судді.

Здійснення судочинства на високому моральному рівні, з дотриманням норм суддівської етики, при рівному ставленні до кожної зі сторін і без будь-якого натяку на особисту зацікавленість є необхідною умовою існування чесної, незалежної й неупередженої судової влади, а також зміцнення поваги до неї в суспільстві.

Авторитет суду та його рішень пов'язується як з оцінкою поведінки судді у сфері судочинства, так і поза межами його професійної діяльності. При цьому дії судді, що створюють негативний імідж суду, є недопустимими, оскільки негативно позначаються на рівні довіри суспільства до судової влади.

На жаль, сьогодні рівень довіри громадськості до вітчизняних судів перебуває на критично низькому рівні. За результатами дослідження громадської думки, проведеного соціологічною службою Центру ім. Разумкова спільно з Фондом "Демократичні ініціативи" ім. І. Кучеріва, лише 3% респондентів повністю довіряють судам [1].

Щороку зростає кількість звернень громадян до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції, предметом яких є неетична поведінка суддів, упередженість прийнятих судових рішень, вирішення питання про відвід тощо.

Мета статті полягає в аналізі особливостей правового регулювання суддівської етики в нашій країні, розкритті проблем її регламентації, вивченні досвіду зарубіжних країн та підготовці науково обґрунтованих рекомендацій для вдосконалення чинного законодавства України.

У різні роки окремим питанням суддівської етики приділяли увагу українські та зарубіжні науковці. У вітчизняній науковій літературі зазначені питання висвітлювали В.М. Колесниченко, В.В. Кривенко, Т.С. Мартянова, О.М. Овчаренко, С.В. Подкопаєв, І.Л. Самсін, В.І. Чебан, В.І. Чорнобук, В.В. Фролов тощо. Серед російських авторів істотний вклад в розвиток цієї теми внесли О.Д. Бойков, В.І. Букреєв, А.Ф. Закомлістов, О.С. Кобліков, Л.Д. Кокарев, А.Ф. Коні, В.П. Котов, О.А. Лукашева, Т.Н. Москальова, Н.В. Радутная, І.Н. Римская, М.С. Строгович, І.Я. Фойницький та ін.

Про суддівську етику йдеться у таких міжнародних документах, як Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року № 40/32 та № 40/146 [2], Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 року, схвалені резолюцією економічної та соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року [3], Рекомендація CM/Res (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 1098-му засіданні заступників міністрів 17 листопада 2010 року [4], Європейська хартія про статус суддів від 10 липня 1998 року [5], Загальна (Універсальна) хартія судді, ухвалена Центральною радою Міжнародної асоціації суддів 17 листопада 1999 року [6].

Етичні вимоги до суддів передбачені також у документах загального характеру. Зокрема, в ст. 10 Загальної декларації з прав людини зазначено: "Кожна людина ... має право, на основі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з дотриманням усіх

вимог справедливості незалежним і безстороннім судом" [7]. Аналогічні положення закріплені в ч. 1 ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод [8] та в п. 1 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [9].

Важливість цих норм пояснюється тим, що в сучасних демократичних країнах вони є частиною національного законодавства.

Загальні положення, якими регламентується суддівська етика у міжнародних документах універсального і регіонального характеру, доповнюється окремими вимогами, що характерні для різних країн з урахуванням їх історичного розвитку.

Національними документами, що регламентують етичні вимоги до суддів є закони і кодекси поведінки (етики) суддів.

Наприклад, у ФРН та Франції не існує спеціального кодифікованого зводу відповідних правил. У ФРН вимоги щодо належної поведінки суддів сформульовані в законі "Про суддів" і частково у нормах, що регулюють правовий стан державних службовців [10, с. 135], у Франції – в положеннях Статуту Магістратури [11, с. 117].

У США, Італії, Російській Федерації прийнято спеціальні кодекси суддівської етики (честі) [12, с. 206], [13, с. 87].

Етичні вимоги до поведінки судді в Україні закріплені в Кодексі суддівської етики. Це – сукупність моральних правил поведінки, за допомогою яких можна оцінити дії судді з огляду на справедливість, сумління, гідність, людяність тощо.

Тут варто зазначити, що у законодавстві нашої країни тривалий час не визначалися етичні вимоги до поведінки судді в ході здійснення правосуддя та у приватному житті.

У Законі України "Про статус суддів" від 15 грудня 1992 року йшлося лише про зобов'язання не допускати вчинків та будь-яких дій, що ганьблять звання судді, можуть викликати сумнів щодо його об'єктивності, неупередженості та незалежності (ст. 6) [14].

Поведінка суддів в основному регулювалася постановами пленумів вищестоящих судів, рішеннями кваліфікаційних комісій, кодексами суддівської етики тощо.

Перший Кодекс професійної етики судді затвердив IV з'їзд суддів України 15 грудня 1999 року. Водночас цей документ, на думку більшості представників юридичної спільноти, не досяг головної мети – захист єдності та незалежності судової системи, а лише окреслив жорсткі рамки поведінки для кожного судді у професійному та повсякденному житті, що дало не досить якісний ефект.

Новий Кодекс професійної етики судді затвердив V з'їзд суддів України в жовтні 2002 року. Однак згодом його положення вступили в дисонанс з вимогами документів Ради Європи, Бангалорськими принципами про стандарти суддівської поведінки, ухваленими у 2006 році, а також із Законом України "Про судоустрій і статус суддів" 2010 року.

Задля вирішення цих ключових питань у вересні 2010 року черговий з'їзд суддів України доручив Раді суддів України підготувати пропозиції щодо змін та доповнень до Кодексу для остаточного створення по-

стійно діючого механізму, що регулює професійну суддівську поведінку.

Після всебічного дослідження та обговорення цього питання експертна група підготувала проект оновленого Кодексу суддівської етики. У грудні 2012 року запропонована редакція була схвалена Радою суддів України для розгляду XI з'їздом суддів України. 21 лютого 2013 року 84% делегатів XI з'їзду суддів проголосували за прийняття Кодексу суддівської етики [15]. Порівняно з попередніми документами у ньому більше уваги приділено таким важливим питанням, як заборона позапроцесуального спілкування судді зі сторонами у справі, декларування фінансових інтересів служителя Феміди та членів його сім'ї, відвід судді, стосунки із засобами масової інформації та незалежними журналістами, поведінка в неробочий час тощо.

Структурно Кодекс суддівської етики 2013 року складається з трьох розділів: "Загальні положення", "Поведінка судді під час здійснення правосуддя", "Позасудова поведінка судді".

Статті 1–4 першого розділу встановлюють, що дотримання етичних засад діяльності передбачає утримання судді від дій, що можуть бути розцінені як використання службового становища в особистих цілях чи можуть викликати сумнів щодо його неупередженості, незалежності та справедливості винесених рішень. Особа, яка здійснює правосуддя, зобов'язана не допускати будь-яких вчинків, що можуть заподіяти шкоди, порушити нормальну роботу суду чи дискредитувати судову владу в цілому.

Згідно зі ст. ст. 5–15 другого розділу цього Кодексу, поведінка судді в ході здійснення правосуддя має відповідати високому статусу такої посади.

Під час спілкування з учасниками судового процесу суддя повинен уникати ситуацій, що могли б викликати обґрунтовану підозру чи створити видимість наявності у нього певних схильностей чи упередженого ставлення.

Судді мають розглядати спори безсторонньо, на основі фактів та закону, без будь-яких обмежень, впливу, стимулювання (заохочення) або безпосередніх чи опосередкованих загроз з боку будь-якої сторони чи установи. Моральна відданість судді саме такій формі незалежності унеможливорює переваги для якого-якого судді та прояви корупції в судовій системі країни.

Кожен суддя, йдучи у судові засідання, має детально вивчити матеріали справи, матеріальний і процесуальний закони, що підлягають застосуванню у відповідній справі. Непрофесійне здійснення правосуддя сприймається учасниками судового провадження як прояв неповаги до них та несправедливості [13, с. 85].

Під час прийняття рішень суддя не повинен виказувати особисте ставлення до учасників судового провадження, надавати перевагу одним учасникам перед іншими. Грамотно складений процесуальний документ має запобігти можливості різного тлумачення одного й того самого тексту. Суддя має володіти необхідними професійними навичками документообігу та діловодства.

Бангалорські принципи поведінки суддів вимагають від судді заявити самовідвід від участі у будь-якому процесі у разі неможливості винесення неупередженого рішення у справі [3]. Відвід є необхідним інструментом, якщо судді прагнуть підтримати віру людей у чесну, незалежну, нейтральну та справедливу судову систему.

Суддя у встановленому законом порядку має надавати мас-медіа можливість отримувати інформацію, не допускаючи при цьому порушення прав і свобод громадян, приниження їх честі й гідності, а також авторитету правосуддя. Тим часом, спілкуючись із засобами масової інформації та незалежними журналістами, він має

утримуватися від коментарів стосовно справ, які перебувають у провадженні, та публічних заяв, котрі піддають сумніву судові рішення, що набрали законної сили. Суддя також не має права розголошувати дані, що стали йому відомі у зв'язку з розглядом справи [16].

Разом з цим суддя не несе відповідальності за можливу інтерпретацію засобами масової інформації його публічних виступів. При цьому, спілкуючись з журналістами, він повинен викладати свою думку таким чином, щоб його слова не були висвітлені аудиторією у викривленому вигляді.

Неетичними є виступи судді у пресі, радіо чи телебаченні, що стосуються тих чи інших аспектів діяльності його колег. Втім, на жаль, трапляються випадки, коли з боку окремих суддів, в тому числі й тих, котрі обіймали адміністративні посади, інколи лунає критика (частіше, необґрунтована) щодо якості роботи судової системи та окремих суддів. Це завдає істотної шкоди авторитету судової влади України.

Становище судді в суспільстві, його соціальна поведінка мають велике значення для власного авторитету.

Статтями 16–20 Кодексу суддівської етики "Позасудова поведінка судді" визначається поведінка судді за межами зали судового засідання та робочого кабінету, у суспільстві, сім'ї, побуті тощо.

Судді, як і будь-якому громадянину, гарантовано право вільного висловлення думок, віросповідання, участі в громадській діяльності, участі в публічних заходах, однак у процесі реалізації таких прав він має завжди пам'ятати про свій статус і не допускати дій, що можуть вплинути на його незалежність та неупередженість.

Окрім того, суддя не повинен публічно висловлювати свою думку щодо політичних питань, якщо вони стали предметом судового розгляду, або з приводу поточної політичної ситуації в країні, не має права обговорювати ці питання з учасниками судового провадження.

Суддя має пам'ятати про свій майновий стан та бути обізнаним з майновими інтересами членів його сім'ї.

Новелою Кодексу суддівської етики стали положення, які передбачають різні форми спілкування судді у мережі Інтернет. Зокрема, у ст. 20 зазначено, що участь у соціальних мережах, інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування у світовій павутинні є допустимим. Водночас суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди його авторитету як судді та судовій владі в цілому. Однак у документі не встановлено, яка саме інформація може завдавати шкоди. Напевно, кожен суддя має визначати це самостійно, з урахуванням власного досвіду, рівня культури, виховання, морально-етичних рис.

Отже, норми суддівської етики, розроблені й затверджені органами суддівського співтовариства, виступають важливим орієнтиром для професійної та позаслужбової поведінки представників цієї сфери.

Водночас для судді, який не дотримується етичних засад діяльності, повинні наставати негативні наслідки у вигляді дисциплінарної відповідальності.

Кодексом суддівської етики не передбачена відповідальність за порушення принципів поведінки та норм професійної етики. Тим часом в п. 4 ч. 1 ст. 83 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" зазначено, що суддя може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності за "систематичне або одноразове грубе порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя".

Проте законом не визначено, яка кількість порушень свідчить про систематичність, а також який проступок є грубим порушенням правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя.

У науковій літературі висловлюється припущення, що систематичним порушенням правил суддівської етики вважається вчинення відповідного порушення двічі або більше разів. Водночас поняття "грубе одноразове порушення" правил суддівської етики є оціночним, тому вирішення питання про наявність в діях або бездіяльності судді ознак саме випадку грубого одноразового порушення віднесено на розгляд органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо судді [17, с. 151].

Із змісту положень вказаного закону також не зрозуміло, чи має кожне із систематично допущених порушень правил суддівської етики бути таким, що підриває авторитет правосуддя, чи ознака систематичності допущених порушень без урахування їх змісту вже свідчить про підрив авторитету правосуддя.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України, оцінюючи дії суддів за п. 4 ч. 1 ст. 83 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", зазвичай не наводить конкретне правило суддівської етики, не посилається на акт, що закріплює таке правило, та окремо не аналізує певні дії судді під кутом зору таких критеріїв, як "систематичність", "грубість", "підрив авторитету правосуддя". Це, звісно, не сприяє чіткій юридичній визначеності [18, с. 29].

Аналіз дисциплінарних проваджень стосовно суддів загальної юрисдикції, а також даних, викладених в дисертаційному дослідженні А.В. Шевченко "Дисциплінарна відповідальність суддів", свідчить, що до порушень правил суддівської етики, які підривають авторитет правосуддя, належать:

- безпідставне заявлення самовідводу [19], [20], [21];
- неодноразові чи необґрунтовані затримки в ухваленні рішення, або здійснення інших дій, що стосуються виконання судових функцій, будь-яке інше нехтування службовими обов'язками [22, с. 112];
- внесення зміни до тексту судового рішення після його ухвалення і проголошення [23], [24];
- участь у діяльності, несумісній з обов'язками судді, передоручення виконання роботи іншій особі, позапроцесуальне внесення змін і доповнень у судові рішення, будь-яка інша поведінка, яка компрометує безсторонність або добропристойність судової системи [22, с. 112];
- порушення обов'язків добропристойності в стосунках зі сторонами, їх представниками, свідками, колегами (наприклад, втручання в роботу іншого судді) [22, с. 112];
- систематичне порушення правил внутрішнього трудового розпорядку суду, нехтування вимог рішень органів суддівського самоврядування, наказів голови суду, участі в органах суддівського самоврядування [25];
- перебування на робочому місці у нетверезому стані [26];
- допущення висловлювань, несумісних зі званням судді, а також непрофесійне, без дотримання послідовності та логічності викладеної думки, складення судового рішення [27];
- використання посади судді з метою одержання неправомірних переваг [22, с. 112];
- вживання суддею нецензурних висловлювань [28];
- дружні стосунки зі сторонами у справах різних юрисдикцій [22, с. 112];
- інша поведінка, яка загрожує втратою довіри до судової системи.

Суддям важливо знати практику дисциплінарних органів з цих питань, оскільки це дасть змогу уникати вчинків, що можуть бути розцінені як порушення правил етики.

З урахуванням викладеного особливе місце у питанні визначення наявності чи відсутності в діянні судді порушення правил суддівської етики як підстави для дисциплінарної відповідальності посідає єдина та однозначна дисциплінарна практика суб'єктів дисциплінар-

ної влади щодо суддів, тлумачення загальних формулювань закону відповідно до фактичних обставин вчинення дисциплінарного проступку.

Автор погоджується з пропозицією Р.О. Куйбіди та М.Л. Середи про доцільність створення авторитетного суддівського органу, до якого суддя, у разі необхідності, міг би звернутися за консультацією, як діяти за тієї чи іншої ситуації, щоб його поведінка відповідала вимогам етики [18, с. 30].

Наявність в чинному законодавстві України норм, які забезпечували б функціонування такого органу, відповідало б положенням п. 74 Рекомендації СМ/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, в якому зазначено, що судді повинні мати можливість отримати пораду щодо дотримання етики суддів в органі судової влади [4].

Наприклад, Кодекс юридичної поведінки США містить положення, якими врегульовано порядок надання консультативної допомоги суддям з боку комітетів судової етики та досвідчених колег.

Отже, на нашу думку, на підставі викладеного можна зробити такі узагальнення та висновки.

Чинний Кодекс суддівської етики відповідає міжнародним стандартам, а його прийняття є важливим кроком для підвищення довіри громадян до судової гілки влади.

Для підтримки віри суспільства в справедливий суд та зміцнення довіри до судової системи України судді повинні демонструвати високі морально-етичні стандарти поведінки.

Відновлення довіри до суду через підвищення етичних вимог до поведінки суддів є однією із складових, яка безпосередньо впливає на стан та якість судочинства України. Водночас ця проблема є приводом для обговорення більш широкого кола питань щодо необхідності вдосконалення судочинства, зокрема, про доступ до суддівської професії (підбір кадрів, їх підготовка, призначення на посаду), перегляд системи відповідальності суддів за порушення під час здійснення судочинства тощо.

Беручи до уваги те, що систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, є підставою притягнення до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження, потрібно дати законодавче роз'яснення поняття "систематичне" та словосполучення "одноразове грубе порушення" в контексті п. 4 ч. 1 ст. 83 Закону України "Про судоустрій і статус суддів".

З метою надання можливості отримання суддям допомоги (консультації, рекомендації, роз'яснення) на предмет дотримання ними етичних норм доцільно з урахуванням іноземного досвіду створити суддівський орган до складу якого входили б досвідчені та шановані судді, які на умовах конфіденційності надавали б слухачам Феміди відповідні консультації.

Список використаних джерел

1. Судова реформа в Україні: поточні результати та найближчі перспективи. Інформаційно-аналітичні матеріали до Фахової дискусії на тему "Судова реформа 2010 року: чи наближає вона правосуддя в Україні до європейських норм і стандартів?" 4 квітня 2013 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/Sudova_reforma_2013.pdf.
2. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 [Електронний ресурс] // веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_201.
3. Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 року, схвалені резолюцією економічної та соціальної Ради ООН 27 липня 2006 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://crimemcor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article?sessionId=ADD49945492AB4622122873FCB7BD8D?art_id=48076&cat_id=46352.

4. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 1098 засіданні заступників міністрів 17 листопада 2010 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a38.
5. Європейська хартія про статус суддів від 10 липня 1998 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_236.
6. Загальна (Універсальна) хартія суддів, ухвалена 17 листопада 1999 р. Центральною радою Міжнародної асоціації суддів // веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_j63.
7. Загальна декларація прав людини прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
8. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] // веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс] // веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Штаатс Й.Ф. Судейська етика в Німеччині // Етика суддів / Й.Ф. Штаатс. – М.: Рос. акад. правосуддя, 2002. – С. 131–165.
11. Эррера Р. Дисциплинарный режим магистратов и ответственность государства за государственную службу правосудия во Франции // Этика судьи. / Р. Эррера. – М.: Рос. акад. правосудия, 2002. – С. 117–130.
12. Оберто Д. Права и обязанности судей, их дисциплинарная ответственность // Этика судьи / Д. Оберто. – М.: Рос. акад. правосудия, 2002. – С. 187–211.
13. Чорнобук В.І. Етика суддівського корпусу – необхідна умова захисту єдності та незалежності судової системи України / В.І. Чорнобук // Слово Національної школи суддів України. – 2013. – № 3 (4). – С. 79–92.
14. Закон України від 15.12.1992 року № 2862-XII "Про статус суддів" // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 8. – Ст. 56.
15. Українські судді ухвалюють новий кодекс суддівської етики // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usaid.gov/node/70146>.
16. Кодекс суддівської етики, затверджений XI з'їздом суддів України 22 лютого 2013 року [Електронний ресурс] // офіційний веб-портал "Судова влада України". – Режим доступу: [http://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki\(1\).pdf](http://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki(1).pdf).
17. Городовенко В.В. Систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, як підстава дисциплінарної відповідальності судді / В.В. Городовенко // "Вища кваліфікаційна комісія суддів України: досвід, актуальні питання

та перспективи": матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 20-21 жовтня 2011 р. – К.: Вища кваліфікаційна комісія суддів України, 2011. – С. 150–151.

18. Куйбіда Р.О., Серета М.Л. Дисциплінарна відповідальність суддів в Україні: проблеми законодавства і практики / Р.О.Куйбіда, М.Л. Серета – К.: ФОРМОН, 2013. – 72 с.
19. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів від 13 грудня 2012 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – Режим доступу: <http://www.vkksu.gov.ua/userfiles/rishennya/2013/popov.doc>.
20. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів від 17 січня 2013 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – Режим доступу: <http://www.vkksu.gov.ua/userfiles/rishennya/2013/popov.doc>.
21. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів від 8 листопада 2012 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – Режим доступу: <http://vkksu.gov.ua/userfiles/rishennya/pavlenko.doc>.
22. Шевченко А.В. Дисциплінарна відповідальність суддів України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Шевченко Анна Василівна. – Київ, 2013. – 238 с.
23. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів від 11 грудня 2012 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – Режим доступу: <http://vkksu.gov.ua/userfiles/rishennya/nevmerzhyckiy.doc>.
24. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів від 15 березня 2012 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – Режим доступу: http://vkksu.gov.ua/userfiles/rishennya/Sokurenko_Trotska.doc.
25. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 19 квітня 2012 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – Режим доступу: http://vkksu.gov.ua/userfiles/rishennya/mikulyn_karplyuk.doc.
26. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів від 12 травня 2011 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – Режим доступу: http://vkksu.gov.ua/userfiles/rishennya/Martsinkevich_Shuriga.doc.
27. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів від 13 вересня 2012 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – Режим доступу: <http://vkksu.gov.ua/userfiles/rishennya/gudin.doc>.
28. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів від 26 квітня 2012 року [Електронний ресурс] // веб-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – Режим доступу: http://vkksu.gov.ua/userfiles/rishennya/melnik_ovcharenko.doc.

Надійшла до редколегії 04.06.14

В. Вильгушинский, юрист
Київ

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СУДЕЙСКОЙ ЭТИКИ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В статье исследуются особенности регламентации судейской этики, раскрыты проблемы правового регулирования в данной сфере, проанализирован опыт иностранных государств и научно обоснованы рекомендации для усовершенствования действующего законодательства Украины.

Ключевые слова: суд, судейская этика, поведение судьи.

V. Vilgushinsky, lawyer
Kyiv

LEGAL REGULATION OF JUDICIAL ETHICS: ITS CONDITION AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The article examines the features of the regulation of judicial ethics, discloses problems of legal regulation in this area, analyzes the experience of foreign countries and scientifically justifies recommendations for improvement of the current legislation of Ukraine.

Key words: court, judicial ethics, behavior of a judge.

УДК: 168.5: 340.12

Н. Кабанець, канд. юрид. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ТЕОРЕТИЧНИЙ СТАТУС КОНТРАКТНОЇ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ В ІСТОРИЧНІЙ РАЦІОНАЛЬНІЙ РЕКОНСТРУКЦІЇ

Розглядаються методологічні особливості дослідження контрактної теорії держави в науково-правових школах, з'ясується проблема несумірності значень цієї теорії в класичній та некласичній період розвитку юридичної науки, пропонується вирішення цієї проблеми шляхом виходу на рівень р'юор-теорії – загальної теорії договору в системі права.

Ключові слова: контрактна теорія держави, метод історичної раціональної реконструкції, школа природного права, конструктивізм, загальна теорія договору, склад договірного зобов'язання, базова правова категорія актіо.

Контрактна теорія походження держави є однією з основних у сучасній теорії права. Вона розглядає поняття соціального контракту (договору) як умови ство-

рення політичного спілкування в суспільстві у формі правової держави. При цьому саме поняття суспільного договору на протязі його вже більше ніж двотисячоліт-

